

Autorzy: Dorota Majk i Małgorzata Wójcik

Temat: Rzecz przynoszę, przynoszę historię¹

Scenariusz lekcji dla klas 7–8 szkoły podstawowej.

Wskazówka organizacyjna: zajęcia należy przeprowadzić w pracowni z dostępem do Internetu.

Czas trwania lekcji: 2 x 45 minut

Cel lekcji

Uczeń:

- zna podstawowe fakty dotyczące Zakładu Narodowego im. Ossolińskich;
- rozumie rolę instytucji gromadzących arcydzieła, zabytki, pamiątki w podtrzymywaniu tradycji i kultury narodowej (np. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Centrum Historii Zajezdnia);
- dostrzega różnicę pomiędzy faktami historycznymi a obiegową opinią (mit lwowski);
- potrafi wskazać historyczne i kulturowe związki Wrocławia i Lwowa;
- korzysta z różnych źródeł informacji (mapa, tekst źródłowy, symbol, tekst literacki, internet);
- potrafi podzielić informacje na ważne i drugorzędne;
- tworzy historię eksponatu muzealnego (opowiadanie w roli).

¹ Temat inspirowany wizytą w Muzeum Historii Żydów Polskich *Polin* w Warszawie, [dostęp online, 29.09.2017 r.]

<http://www.polin.pl/pl/wydarzenie/przynosze-rzecz-przynosze-historie-rozmowy-z-darczyncami>.

Metody dydaktyczne

- praca w grupach (w parach),
- rozmowa kierowana

Materiały

- zestaw symboli (grafiki) dla grup,
- prezentacja multimedialna ze wskazówkami i adresami internetowymi dla uczniów,
- prezentacja multimedialna pt. Śladami Lwowa we Wrocławiu,
- materiały (teksty źródłowe) do pracy w grupach.

Przebieg zajęć

1. Część organizacyjna.
2. Uczniowie czytają fragment artykułu prasowego wyświetlony przez nauczyciela (prezentacja PowerPoint) o treści:

*Kto stoi za zemstą? Ślady prowadzą za granicę
Zagadka tajemniczego rękopisu rozwiązana. Wrocławski detektyw Paweł
Gawelkiewicz odnalazł zaginiony przed laty skarb.*

Uczniowie wskazują słowa-klucze odnalezione w tekście [*rękopis, wrocławski, skarb, zemsta*].

3. Nauczyciel informuje, że w artykule przedstawiono historię rozwiązania zagadki. Niestety, z ocalałych fragmentów odczytać może jedynie pewne informacje.

Nauczyciel dzieli uczniów na pięć grup, każda z nich otrzymuje kopertę z następującą zawartością (**załącznik 1.**):

- znak Zakładu Narodowego im. Ossolińskich,
- widok Instytutu Ossolineum,
- najstarsza pieczęć Instytutu Ossolińskich,
- kartusz herbowy rodu Ossolińskich,
- rękopis *Inwokacji* z „Pana Tadeusza”.

Nauczyciel prosi uczniów, by zastanowili się, jakie pytanie pojawiają się po przyjrzeniu się otrzymanym materiałom, następnie przedstawia zadanie do wykonania.

Na podstawie otrzymanych materiałów uczniowie prowadzą własne śledztwo według podanych wskazówek. Poszukują odpowiedzi na pytania (np. prezentacja ppt):

- Co oznacza tajemnicze ZNiO?
- Jaki związek ma z przedstawionym kartuszem herbowym?
- Jaką działalność prowadziło ZNiO?
- Gdzie ma (miało) swoją siedzibę?

- Jaki związek z ZNiO ma otrzymana karta rękopisu „Pana Tadeusza”?
- Dlaczego ta książka to skarb?

Nauczyciel zachęca do skorzystania z podanych uczniom (prezentacja ppt) adresów internetowych:

<http://www.lwow.com.pl/ossolineum/ossolineum2.html#III>

<https://ossolineum.pl/index.php/aktualnosci/zbiory-lwowskie/>

<http://ossolineum.pl/index.php/200-lat-ossolineum-konferencja-jubileuszowa/>

<https://ossolineum.pl/index.php/proweniencyjna-grupa-robocza/>

<https://ossolineum.pl/index.php/wystawa-jubileuszowa-200-lat-ossolineum-1817-2017/>

<https://ossolineum.pl/index.php/dzial-edukacji-i-prezentacji-zbiorow/wystawa-edukacyjna-w-salach-pod-kopula/>

Uczniowie wyszukują informacji w Internecie.

4. Przedstawienie wyników śledztwa. Podsumowanie pracy grup.

[ZNiO, czyli Zakład Narodowy im. Ossolińskich działa w trzech obszarach: biblioteka, muzeum, wydawnictwo. Fundatorem ZNiO był hr. Józef Maksymilian Ossoliński, a celem funkcjonowania instytucji, jej misją, było gromadzenie skarbów kultury polskiej w trudnych czasach zaborów. ZNiO prowadzi działalność od 1817 roku, na początku swego istnienia we Lwowie, natomiast po II wojnie światowej odradza się we Wrocławiu.]

Uczniowie, korzystając z zasobów internetowych (strona internetowa ZNiO), próbują odpowiedzieć na pytania, jakie skarby mieści ta instytucja.

[rękopisy dzieł Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, pierwodruki dzieł Jana Kochanowskiego, cenne obrazy – „Utopiona w Bosforze” Jana Matejki, medale, inne].

5. Nauczyciel zachęca uczniów do próby wskazania innych „śladów” kultury Lwowa we Wrocławiu.

Prezentacja PowerPoint: *Śladami Lwowa we Wrocławiu*

Jakie inne ślady – skarby lwowskie moglibyśmy odnaleźć we Wrocławiu?

- Panorama Raławicka,
- kino „Lwów”,
- Karczma Lwowska w Rynku (można zjeść gołąbki kresówki),
- Muzeum Pana Tadeusza (rękopis epepei),
- pomnik Aleksandra Fredry w Rynku,
- nazwy: pl. Orłąt Lwowskich, ul. Lwowska, XIII Liceum im. Aleksandra Fredry, wejście Lwowskie w Centrum Handlowym „Korona”, Szkoła Podstawowa nr 91 im. Orłąt Lwowskich,

- Ossolineum (ZNiO),
- Panorama Plastyczna Dawnego Lwowa Janusza Witwickiego w Hali Stulecia
- cykliczny konkurs Wielkiej Nagrody Wrocławia *Konkurs Wiedzy o Lwowie i Kresach Południowo –Wschodnich*,
- pomnik Orłąt Lwowskich,
- obraz Matki Boskiej Pocieszenia patronki „Solidarności” w kościele pw. św. Klemensa Dworzaka przy alei Pracy,
- obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej z Górnego Łyczakowa w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa przy pl. Grunwaldzkim.

6. Próba odpowiedzi na pytania:

DLACZEGO WROCŁAW? Dlaczego we Wrocławiu znajdziemy tyle śladów Lwowa?

Uczniowie pracują w grupach z tekstami źródłowymi (**załącznik 2.**). Otrzymują również od nauczyciela link, pod którym odnajdują historię przynależności Wrocławia do różnych państw na przestrzeni wieków.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Historia_Wroc%C5%82awia#Przynale.C5.BCno.C5.9B.C4.87_pa.C5.84stwowa_i_administracyjna_Wroc.C5.82awia_od_wieku_VIII_do_XXI

Wnioski z pracy uczniów

Omówienie zagadnienia powrotu Wrocławia w granice państwa polskiego oraz odbudowy kultury polskiej w mieście, znaczenia zabytków dla odbudowy tożsamości narodowej Polaków po wojnie.

Dla zainteresowanych mitem lwowskości Wrocławia:

<https://homepage.univie.ac.at/philipp.ther/breslau/html/pomiedzy.html>

Ciekawostka: Świadomość wpływów lwowskich w powojennym Wrocławiu była tak duża, że do popularnych należał żart:

- *Skąd jesteś?*
- *Z Wrocławia.*
- *Ja też ze Lwowa.*

7. Próba odpowiedzi na pytania:

- Dlaczego lwowski skarbiec pozostał we Wrocławiu?
- Dlaczego nie wywieziono go np. do Krakowa czy do Warszawy?
- Dlaczego czyniono starania, by wymienione skarby np. Ossolińskich pozostały w stolicy Dolnego Śląska?

Nauczyciel przypomina, że *KRES* to nie zawsze koniec. Prosi uczniów, o odpowiedź na pytanie, czy (i kiedy) kres może być początkiem.

Zadanie domowe

Odwiedź część wystawy stałej *Wrocław 1945–2016* w Centrum Historii Zajezdnia przedstawiającej mieszkanie lwowskie oraz dotyczącej napływu ludności do Wrocławia.

Jeśli nie możesz się tam udać osobiście, skorzystaj ze strony internetowej tej instytucji: <http://www.zajezdnia.org/portfolio/centrum-historii-zajezdnia> (zdjęcie 4, 5, 7)

Jakie inne skarby przywozili repatrianci? Wybierz jeden z nich i stwórz wypowiedź nt. *Rzecz przynoszę, przynoszę historię.*

lub

Wśród rodzinnych pamiątek poszukaj przedmiotu, który mógłby być rekwizytem na wystawie w Centrum Historii Zajezdnia, poświęconym omawianym czasom. Stwórz wypowiedź nt. *Rzecz przynoszę, przynoszę historię.*

Załącznik 1

Pan Zabeusz,
*
Dlaczego ojczyzna moja! Ty jesteś jak zdrowie,
Ile sercu potrzebna, ten tylko powie
Kto cię opuścił: ten miżda twoją wnetaj oddacie
Widzi, czuje, oświadam, że bez ciebie nie może.
Panno święta wojennej broni, Ojstochowy
I w ostrej świętej broni! Ty to gród samowolny
I Nowogródki, ochroniasz i jego wiernym ludem;
I jak mi nie wrócić zdrowie powróciła cudem
Opem D. pitarzei matki, pod swoję opiekę
I ciarawany machsa podwójtym powieci;
I w krótkim mytem piecu. Do świętych świętych progu
I za wrocone życie podziękował Bogu;
Ty mnie powróciła cudem na ojczyznę Twoją;
I tym samym przenieś moją duszę utraczoną
Do tych pagórek lesnych, Do tych Te. 4 zielonych
I serce nad białoką. I ciemnym rozciągającym,
Do tych iad modli...

Załącznik 2

Grupa I

Zapoznajcie się z tekstem. Spróbujcie odpowiedzieć na pytania:

- Dlaczego Wrocław?
- Dlaczego we Wrocławiu znajdziemy tyle śladów Lwowa?

<https://ossolineum.pl/index.php/aktualnosci/zbiory-lwowskie/>

Uczniowie korzystają ze wskazanych zasobów internetowych.

Grupa II

Zapoznajcie się z materiałem źródłowym. Spróbujcie odpowiedzieć na pytania: Dlaczego Wrocław? Dlaczego we Wrocławiu znajdziemy tyle śladów Lwowa?

<http://czarodziejskagoraksiazek.blogspot.com/2012/04/z-polski-do-polski-wedrowka-sami-swoi-i.html>

Grupa III

Zapoznajcie się z tekstem. Spróbujcie odpowiedzieć na pytania:

- Dlaczego Wrocław?
- Dlaczego we Wrocławiu znajdziemy tyle śladów Lwowa?

Napływ Polaków zwiększał się stopniowo. W 1946 r. przybyło na stałe 166 000 osób, głównie z województw centralnych. Badania z 1947 r. wskazywały, że około 22% mieszkańców stanowiła we Wrocławiu ludność z kresów wschodnich (w tym 9% ze Lwowa) i prawie tyle samo przybysze z poznańskiego (19,5%). Uwzględniając natomiast układ społeczny i zawodowy przybyszów, lwowianie dominowali w zawodach związanych z nauką i kulturą, stąd też powstało wrażenie lwowskiego charakteru miasta.

Teresa Kulak, *Wrocław*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław, 1997, s. 278.

Grupa IV

Zapoznajcie się z tekstem. Spróbujcie odpowiedzieć na pytania:

- Dlaczego Wrocław?
- Dlaczego we Wrocławiu znajdziemy tyle śladów Lwowa?

Przez wiele lat utrzymywał się mit o wschodnim pochodzeniu mieszkańców Wrocławia, według którego większość wrocławian wywodziła się ze Lwowa i południowo-wschodnich terenów Polski przedwojennej. Mit ten funkcjonował zwłaszcza dzięki temu, że znaczną część grupy naukowo-kulturalnej stanowili lwowiacy. (...) największy udział w zasiedleniu Wrocławia mieli migranci wewnątrzni stanowiący 73,2% mieszkańców miasta, następnie przesiedleńcy z byłych kresów wschodnich – 20,5%, autochtoni i reemigranci. (...) wśród przesiedleńców zaś z województw: lwowskiego – 9,8%, wileńskiego – 2,8%, stanisławowskiego, tarnopolskiego i wołyńskiego – 6,4%, poleskiego i nowogródzkiego – 1,5%. (...)

Pochodzenie regionalne było powodem, że wiele obiektów nosiło nazwę miłą sercu właściciela i mającą przyciągnąć klientelę z jego stron. Istniały więc piekarnie: kielecka, lwowska; cukiernie: poznańska, warszawska; restauracje: „Kresowianka” i „Lwowskie Piekielko”, „Bar Lwowski”, bar „Ta joj”, „Fryzjer Lwowski” (istnieje do dziś przy pl. Engelsa).

Marek Ordyłowski, *Życie codzienne we Wrocławiu 1945 – 1948*, Ossolineum, Wrocław 1991, s. 27.

Grupa V

Zapoznajcie się z zamieszczonym poniżej tekstem Romana Kołakowskiego. Spróbujcie odpowiedzieć na pytania:

- Dlaczego Wrocław?
- Dlaczego we Wrocławiu znajdziemy tyle śladów Lwowa?

*Tu właśnie się urodziłem
tu w kamienicy czynszowej
tutaj się chodzić uczyłem
przy starej kuchni węglowej
zapomnieć się nie udaje
ból co wtopia się w serce
gdy odcisk dłoni zostaje
na rozpalonej fajerce
Dziś gdy pobieżny remont skończony
metraż zwiększony urząd nam przyznał
w polskim Wrocławiu niemieckie domy
to właśnie moja ojczyzna*

*A Lwów to dla mnie zagranica
śpiewny język stare kino
Lwów to dla mnie tajemnica
niezaznana nigdy miłość
Lwów to czas co się oddala
przedwojenny elementarz
To Wesola Lwowska Fala
no i Łyczakowski Cmentarz
Tutaj się wychowywałem
wiem o tym mieście niemało
tu z ziemi wykopywałem
hełmy i broń porzewiałą
tu na pogrzebie dzieciaków
co w gruzach skarbu szukały
słyszałem milczenie ptaków
i wiem dlaczego milczały*

*Dziś w starym parku beztróska śpiewa
ptak a więc rację każdy mi przyzna
w polskim Wrocławiu niemieckie drzewa
to właśnie moja ojczyzna*

*A Lwów to dla mnie zagranica
śpiewny język stare kino
Lwów to dla mnie tajemnica
niezaznana nigdy miłość
Lwów to czas co się oddala
przedwojenny elementarz
To Wesola Lwowska Fala
no i Łyczakowski Cmentarz*

*Tu właśnie się urodziłem
tu jest me miejsce na świecie
tu o przyszłości marzyłem
która już zbliża się przecież
czemu niepewnie się czuję
zerkając na zegar miejski
co czas uparcie wskazuje
środkowoeuropejski
więc w lepsze jutro wybiegam
wierząc iż rację sam sobie przyznam
w polskim Wrocławiu niemiecki zegar
to także moja ojczyzna*

A Lwów to dla mnie zagranica...